

Luister, luister

Jaren geleden schreef ik een verhaal over een herbergier die met kerst altijd zijn herberg openstelde voor het hele dorp, arm en rijk. Hij genoot van het samenzijn. En toch had hij de dag na kerstmis vaak een kater. Niet van de drank, maar van het besef dat het zo eenmalig was. Dat het niet doorging. Dat het niets veranderde. Hij was bang dat het ook op zou houden als hij er niet meer was. Ik schreef dit verhaal destijds vanuit de ervaring met de periode van kerst en oud en nieuw, vanuit de tegenstelling van veel gezelligheid, samenzijn en weer alleen zijn. Al schrijvende kwam ook het inzicht dat er altijd iets doorgaat.

Het gevoel van hopeloosheid van de herbergier werd nog versterkt doordat hij er die ochtend na kerstmis ook achter kwam dat de grote beukenboom op het dorpsplein was omgewaaid. Die grote boom, die er al stond toen hij nog een kind was. Waar generaties kinderen onder gespeeld hadden, waar vaders, moeders en opa's en oma's op het bankje hadden gezeten terwijl ze de belangrijke zaken van het leven doornamen. Weg was de boom. Het hart van het dorp was geraakt.

Ik haalde inspiratie uit het verhaal van Jesaja over het twijgje dat groeit op de stam van Isai. Ook de herbergier in het verhaal ziet dat het nieuwe klein begint. En dat bij het samen opruimen van de oude stam en de takken ook een nieuw wij op gang kwam. Op de oude wortels groeide een nieuw twijgje. De tijd van Epifanie, van verschijnen, is ook een tijd om te zien waar hoop en vrede klein beginnen. Om ze van daaruit te koesteren en aan te blazen.

Het verhaal van Samuel speelt tijdens een verandering van tijdperk. De tijd van de dynastie van Eli gaat eindigen, dat had God al aan Eli laten weten. Het was een tijd van weinig visioenen en weinig godsspraak. Er was geen groter contrast denkbaar dan tussen de jonge Samuel en de eigen zonen van Eli. Die roofden en misbruikten hun positie voor eigen gewin en genot. Zij eigenden zich de offers toe die mensen aan God kwamen brengen. De vader, Eli, zag het machteloos aan. En toen kwam die nacht waarop de jonge Samuel, door zijn moeder Hannah afgestaan om op te groeien in de tempel, wakker geroepen werd. Iets of iemand riep hem.

Een interessante vraag bij dit soort bekende verhalen is om eens te bedenken welke scene, welk moment in het verhaal je zou willen tekenen of schilderen als je kunstenaar was. Ik zie drie interessante scènes:

1. *Scene 1:* Samuel die ligt te slapen in het heiligdom van Silo – kleine jongen in een grote ruimte gevuld met voorwerpen die verwijzen naar heilige rituelen en gebruiken. De godslamp die flakkerend schijnt. Je ziet onmiddellijk hoe vertrouwd de jonge Samuel is in het heiligdom. Hij slaapt. Alles is vanzelfsprekend zoals het is. Maar op de achtergrond gaat de godslamp bijna uit. Misschien zien we op de achtergrond ook de zonen van Eli, die zich vol eten en drinken. Die slapen met een tempelbezoekster. Je voelt dat er iets gaan gebeuren.
2. *Scene 2:* Eli en Samuel, nadat Samuel Eli net heeft wakker gemaakt met de vraag: hebt u mij geroepen? Ik moet denken aan mijn kinderen die 's nachts nog weleens aan mijn bed staan. De combinatie tussen gestoord worden in je slaap en je bezorgd zijn over een kind is te lezen op het gezicht van Eli. De zorgen over de situatie met zijn zonen hebben hem oud gemaakt. Als het de derde keer is zou er wel eens een kleine glimlach rond zijn mond kunnen komen. Een blik van herkenning, Hij begrijpt opeens wat Samuel meemaakt en vertelt hem hoe hij er mee om kan gaan. Deze scene heb ik vaak naar

voren gehaald om catecheten duidelijk te maken dat het doel van catechese vooral is om kinderen gevoelig te maken, te leren luisteren.

3. *Scene 3*: Samuel, die na de vierde keer dat hij geroepen werd – Samuel, Samuel – God antwoord met de woorden die Eli hem geleerd heeft. Hoe laat je zien dat iemand antwoord op Gods stem? In mijn verbeelding zit Samuel midden in het heiligdom, in een houding die aandacht en ontvankelijkheid uitstralen. Een zacht licht dat alle dingen verbindt. Misschien richt hij zijn ogen naar boven, maar waarschijnlijker vind ik het als hij een naar binnen gekeerde blik heeft, en na een tijdje voorover buigt. ‘Spreek heer, Uw dienaar luistert.’

Terwijl ik mij dit voorstel, en misschien heeft u dat ook wel, merk ik dat het verhaal zich verbindt met mijn eigen opgeslagen ervaringen. Ik moet denken aan plekken, aan mensen, aan gevoelens, gebeurtenissen waarin ik zelf leerde om open te gaan naar het heilige, naar God. Deze momenten van inwijding veranderen je perspectief op alle gebeurtenissen en geven besef van je eigen bijdrage aan het leven.

Voor Samuel was de boodschap die hij van God kreeg geen gemakkelijke. Hij moest aan Eli gaan vertellen dat het moment was aangebroken dat God in ging grijpen, dat het huis van Eli ten onder zou gaan. Met tegenzin bracht Samuel de volgende ochtend deze boodschap over aan Eli. Het is meteen duidelijk dat profeet zijn geen pretje is. God is geen pleaser van individuele wensen, maar richt je oog en oor op het geheel, het heil van alle mensen, op rechtvaardigheid, op de schepping.

Het verschijnen van God trekt vaak aan ons voorbij. Een lichtflits, een ingeving, een gevoel. Het vraagt om tweemaal luisteren, kijken, gewaarworden om je er mee te verbinden, om opnieuw verbonden te zijn met de uitnodigende, wakker-roepende stem in je binnenste. Misschien dat daarom op belangrijke roepingsmomenten in de bijbel ook altijd tweemaal de naam van de geroepene klinkt... Samuel, samuel ... Martha, marthaSaulus, Saulus...

Bezielde leven vraagt om tweemaal luisteren. De tweede laag, de resonantie van een gebeurtenis, een ontmoeting, iets wat iemand met mij deelt, in mijn hart (of ziel) vraagt om verstilling. Door te oefenen in het luisteren naar de weerklank in mijn hart kom ik op het spoor wat God mij te zeggen heeft. Hoe mijn leven verbonden is met het geheel. Waar ik trouw aan wil zijn.

Wij leven in een tijd waarin we ook zien dat onze manier van leven niet houdbaar is. Er zijn heel veel visioenen en dromen, maar die verbinden onze samenleving nog niet in een gezamenlijk verhaal dat richting geeft en helpt om samen te zorgen voor de schepping. Integendeel: informatie wordt vaak zo vervormd dat we vaak niet meer in staat zijn om tot een oordeel te komen en een positie te kiezen.

En toch: Gods menswording in deze wereld voltrekt zich voortdurend, klein beginnend, en nodigt ons voortdurend uit tot luisterend gehoor geven. Alleen en samen. Ik en Wij, zoals afgelopen week in de trendrede naar voren kwam. In kleine groep en in vieringen als deze. Het stamelend delen van onze gebeden, vertellen van verhalen, het zingen van onze liederen getuigen van onze hoop en ons geloof, richten ons oor en zijn een nieuw begin.

Marcel Elsenaar

gelezen: 1 Samuel 3, 1–10